

ПЕРШИЙ І ЄДИНИЙ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ до 15-річчя польоту в космос першого космонавта України Л.К. Каденюка

21 листопада 2012 р. відбулося спільне засідання Ради з космічних досліджень Національної академії наук України та Колегії Державного космічного агентства України з нагоди 15-річчя польоту в космос першого космонавта незалежної України Героя України Л.К. Каденюка.

---

19 листопада 2012 р. виповнилося 15 років від дня старту американського космічного корабля багаторазового використання «Колумбія», на борту якого у складі міжнародного екіпажу здійснив політ у космос перший космонавт незалежної України Леонід Костянтинівич Каденюк. Ця міжнародна космічна місія STS-87 тривала 15 діб 16 годин 35 хвилин і 1 секунду — з 19 листопада до 5 грудня 1997 р.

У спільному засіданні Ради з космічних досліджень Національної академії наук України та Колегії Державного космічного агентства України під головуванням президента НАН України академіка **Бориса Євгеновича Патона** взяли участь генерал-майор ВПС України Герой України **Леонід Костянтинівич Каденюк**, академік НАН України **Ярослав Степанович Яцків**, радник голови ДКА України **Едуард Іванович Кузнецов**, завідувач відділу Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного член-кореспондент НАН України **Єлизавета Львівна Кордюм** та інші організатори й учасники підготовки польоту, представники ДКА України і НАН України. У своїх виступах вони згадували події, що передували цьому визначному для України космічному старту, розповідали про роки підготовки до польоту, ділилися спогадами про організацію наукової програми та відпрацювання експериментів в умовах невагомості. Під час заходу присутні переглянули короткометражний фільм «Космічна місія» про політ Леоніда Каденюка.

Уперше про участь українського космонавта-дослідника в місіях американських шатлів було оголошено у Вашингтоні 13 травня 1994 р. у спільній заяві Президента України Леоніда Даниловича Кучми та Президента Сполучених Штатів Америки Білла Клінтона. У 1995 р. Національне космічне агентство України разом із NASA розпочало підготовку до космічного польоту і наукових експериментів. Керівником групи з відбору кандидата для польоту і реалізації програми було затверджено заступника Генерального директора НКА України Е.І. Кузнецова. Після низки консультацій фахівці НАН України та їхні американські колеги дійшли згоди в тому, що наукові дослідження стосуватимуться галузі космічної ботаніки, тому керівником наукової програми від НАН України було призначено доктора біологічних наук Є.Л. Кордюм.

Підготовка тривала понад 3 роки, впродовж яких узгоджували конкретні завдання експерименту, вдосконалювали обладнання та пристрої для фіксації рослин, відпрацьовували спільні дії українських і американських учених.

Конкурсна комісія з відбору кандидата в космонавти розглянула 28 кандидатур. Перевагу було віддано Леоніду Каденюку, і в лютому 1996 р. його було зараховано до групи українських космонавтів НКА України для проходження підготовки до польотів на космічних кораблях «Спейс шатл». У липні

Перший космонавт України
генерал-майор ВПС України Герой України
Леонід Костянтинович Каденюк

Академік Б.Є. Патон вручає відзнаку
НАН України Леоніду Каденюку

1996 р. він прибув до США, а з листопада впродовж року разом із космонавтом-дублером Ярославом Пустовим пройшов підготовку до польоту в Космічному центрі імені Ліндона Джонсона (США).

Радник голови ДКА України Е.І. Кузнецов задував, що в цей пам'ятний день в очікуванні старту шатла «Колумбія» серед української делегації, до складу якої входили зокрема два Президенти України – Л.М. Кравчук і Л.Д. Кучма, а також президент НАН України академік Б.Є. Патон, емоції вирували через край, панувало величезне хвилювання і патріотичне піднесення. Під час польоту Леоніда Каденюка в космосі побували український прапор, тризуб, томик «Кобзаря», пролунав гімн незалежної України. Взагалі за всю історію в космосі побувало не так вже й багато людей – близько 550, і тим приємніше усвідомлювати, що одним із них є громадянин нашої держави.

У ході космічної місії український космонавт-дослідник успішно виконав широкий спектр робіт у рамках спільного українсько-американського експерименту, основним завданням якого було дослідження впливу мікрогравітації на ріст і розвиток вищих рослин. Під час цієї наукової програми Леонід Каденюк провів біологічні експерименти з трьома видами рослин: ріпа, соя і мох, що дало змогу вивчити вплив стану

Радник голови ДКА України
Едуард Іванович Кузнецов

Член-кореспондент НАН України
Єлизавета Львівна Кордюм

невагомості на фотосинтетичний апарат рослин, запліднення та розвиток зародка, експресію генів у тканинах вищих рослин тощо. Результати цих досліджень стали ще одним важливим кроком у вирішенні фундаментальних проблем розроблення систем життєзабезпечення космонавтів у тривалих польотах і створення ефективних космічних біотехнологій.

У спільному експерименті з боку України брали участь 5 інститутів НАН України — Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного, Інститут фізіології рослин і генетики, Інститут молекулярної біології і генетики, Інститут екології Карпат, Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного, а також Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка; з боку США — 5 університетів: Канзаський, Луїзіанський, Огайський, Вісконсінський, Північної Кароліни та Космічний центр імені Джона Кеннеді. Крім того, як наголосив академік НАН України Б.Є. Патон, у спільному українсько-американському експерименті вагомим був і освітній аспект програми —

українські школярі, члени Малої академії наук, та американські учні проводили на Землі паралельні дослідження із запилювання рослин.

У космічному польоті Леонід Каденюк виконував також експерименти Інституту системних досліджень людини за тематикою «Людина і стан невагомості». Все це сприяло розвитку космічної біології, активізації й поглибленню міжнародної співпраці в галузі космічних досліджень та підвищенню міжнародного авторитету України як космічної держави.

Як наголосив академік НАН України Б.Є. Патон, роботи в галузі космічної біології тривають і нині, зокрема в рамках виконання Цільової комплексної програми НАН України з наукових космічних досліджень на 2012–2016 рр., у яких беруть участь також і молоді вчені НАН України.

На завершення засідання академік НАН України Б.Є. Патон вручив першому космонавту України Л.К. Каденюку відзнаку Національної академії наук України «За сприяння розвитку науки».